

SLOVENSKA ŠOLSKA DRUŽBA.

Ciril in Metodova številka „Omladine“,

izdana kot donesek k vprašanju o naši narodni obrambi na predlog
in po delovanju manjšinskega odseka akad. društva „Adrije“ v Pragi.

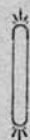
Leto IV. Ljubljana, mali srpan 1907. Štev. 4.

VSEBINA:

Narodno-radikalno dijaštvo in
„Družba sv. Cir. in Metoda“.

Dr. Fran Ilešič: Narodna vzgoja.

F. Bělenradek: Narodna ali manjšinska šola.

Nekaj besed o organizaciji naše
šolske družbe.

Delovanje „Südmarke“.

Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4—; za dijake K 2—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu.

Via S. Francesco d' Assisi št. 2, I. nadstr.,

kjer je bila prej »Tržaška posojilnica in hranilnica«. — Telefon št. 16-04.

Poštno-hranilnični račun 74.679.

Sprejema hranilne vloge od vsakogar, tudi če ni član, in jih obrestuje po 4 1/2 %.

Sprejema tudi vloge po 1 K na teden, tako da se po 260. tednih dobi 300 K.

Sprejema hranilne knjižice tujih zavodov in je realizuje, ne da bi se obrestovanje pretrgalo. — Daje posojila na razne obroke in proti mesečnim odplačilom po K 2 od vsakih K 100, tako, da se posojilo odplača v petih letih. — Deleži so po K 20 in po K 2.

Nadaljna pojasnila se dajejo v uradu med uradnimi urami ki so:

ob delavnikih od 9. — 12. dopoldne in od 3. — 5. ure popoldne.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu,

registrovana zadruga z neomejenim jamstvom.

Sukna, lodni in modno blago za obleke

priporoča

KAREL KOCIAN,

tvornica za sukno

v Humpolcu I. (Kraljestvo Češko.)

Vzorci franko! — Tovarniške cene!

V korist »Ustředni Matice Školské«.

DENAR

zamorejo dobiti osebe vsacega sloja proti poroštvi in na vknjižbe pod zelo ugodnimi pogoji. — Obrniti se je na

Josipa Ziderič

Trst, ulica Caserma št. 14, I. nadstr.

Uradne ure od 9. do 12. zjutraj in od 3. do 6. popoldne.

F. Pertot,

urar.

Trst.

Ulica Poste Nouve št. 9.

Žepne ure najboljših tovarn.

Najnovejše stenske ure. — Izbor ur za birno in za darila.

Popravila po zelo nizkih cenah.

'GRAND HOTEL' v Dutovljah,

v bližini železniške postaje Dutovlje-Skopo. — Oddaljen od Trsta 50 minut z bohinjko železnico.

Edini hotel, zgrajen na novo, obdan s cvetličnimi vrtni, gozdčki in kolibami. Krasno drsališče, elegantno igrališče. — Lawn-tennis, keglišče in kroglišče. — Kopalji, velika dvorana in sobe moderno opremljene. — Napeljava vode. — Acetilenska luč.

Kuhinja italijanska in nemška. — PLZENSKO PIVO I. vrste, Tu- in Inozemska vina, posební kraški teran.

Kavarna in moderni biljard.

Omnibus in kočije za vsaki prihod in odhod vlaka. — Daje se v najem elegantne kočije.

Lastnik: IVAN GUSTINČIČ.

Maršner-jev češki kakao; Maršner-jeva češka mlečna čokolada. Mornarska čokolada; Slovanska čokolada; Reformna čokolada.

Specijalitete:

Lusin - Gigant, Klairon.

Svetovnoznamení Maršner-jevi šumeči limonadni bonboni, ki naredijo limonado z malinovim, citronim, jagodnim in prencevím okusom.

Edino pristno, še ima to varstveno znamko.

Prva češka deln. družba (tovaren za orijentalne sladkornine in čokolade na Kralj. Vínogradih prej A. Maršner.

NARODNO-RADIKALNO DIJAŠTVO IN „DRUŽBA SV. CIRILA IN METODA“.

Velika svetovna ideja nacijonalizma je tisti vir, ki daje krepko življenje narodno-radikalni struji. Ista narodna ideja je mati »Družbi sv. Cirila in Metoda«. V tem notrajnem idejnem sorodstvu je iskati vzrok, da se nar.-radikalno dijaštvo tako zanima za »Družbo sv. Cir. in Metoda«. Če se je »Družba« dosledno držala narodne ideje kot matere in vodnice, je našla v nas najgorečnejše zagovornike in pomočnike, če se je pa od svoje in naše zvezde oddaljevala, se je zanimanje pokazalo v odločnem odporu. In v tem stremljenji, da ohranimo »Družbo« narodni ideji, da jo preustrojimo v smeri te ideje, je iskati tudi jedro programa, ki ga ima narodno-radikalno dijaštvo glede »Družbe sv. Cirila in Metoda.

Današnja »Družba sv. Cirila in Metoda« Slovenstvu ne zadostuje. Povedati moramo bridko resnico, da se Slovenci pač zanašamo, češ saj imamo »Družbo«, ki nas varuje potujčenja, a se pri tem varamo. Želimo si reforme v »Družbinem« delokrogu in v njeni organizaciji — in capite et in membris!

Predvsem par besed o delokrogu Družbe. Če so naše razmere še tako malenkostne, nikdar ne izgubimo izpred oči velikih narodnih smotrov. Za narodno avtonomijo nas pripravi in usposobi narodni svet, ki bo družil vse narodne samoupravne činitelje. Med onimi, ki pripravljajo šolsko avtonomijo, zavzema »Družba« važno mesto. Njen delokrog se mora razširiti na ustanavljanje šol vseh otrok, tedaj tudi realk, gimnazij, trgovskih in drugih šol. Vemo, da so sredstva skromna. A ne strašimo se: tudi take zavode bo treba ustanavljati in »Družba« je najbolj poklicana, da to prevzame. Vrhutega je naloga »Družbe« včasih le, da začne z inicijativo, da zahteva, da skliče prizadete, da prispeva itd. So pa ne le vprašanja ustanavljanja šol, ki imajo zanimati »Družbo«: Zadeva internata pri bodočem ženskem liceju v Ljubljani n. pr. je vprašanje, ki bi bilo imelo zanimati Družbo — dekleta z meje v Ljubljano! Veliko število internatov nam Slovincem ni ekonomsko. En dober vseslovenski internat v Ljubljani, tega nam je treba. Denar ne pojde potem za nunske internate in gradove, ampak se bo porabil bolj za ekonomsko za šole. To omenimo le mimogrede hoteč s primerom pojasniti, kakšna vprašanja spadajo še v »Družbin« delokrog. Tako vprašanje so tudi dijaške kuhinje v Ljubljani in Kranju — koroških dijakov k nam! Skratka »Družba« naj odloži tesnosrčnost svojega delokroga:

pri vsaki akciji za ustanovitev kake šole in v pomoč slovenski mladini je poklicana posredovati, pa naj si je to na meji ali pa v »varnem« ozemlju. Saj smo Slovenci že tako daleč, da ni na Kranjskem prav nič bolj varno kot kje gori za Dravo! Skoro vsako narodno podjetje je neposredno ali posredno tudi »manjšinsko«.

Razširjenja delokroga pa si ne želimo le v pravkar navedenem smislu. »Družba« n. pr. je ustanovila nekje šolo. A v tistem kraju ni ne slovenske posojilnice, sploh nobene zadruga, posest za posestjo pride Nemcem v roke, uradništvo je nemško, naši ljudje so neorganizirani delavci — na milost in nemilost odvisni od gospodarjev. V kraju ni niti mladeniške narodne organizacije, ni ne Sokola, ne bralnega društva, ni domačega časopisa. — Kaj bo izdala tukaj skromna šola? Otrok se je naučil par slovenskih molitvic in kmalu je za nas brez svoje krivde izgubljen. Potopi se. Ali se je v Trstu zasledovalo, koliko nekdanjih naših gojencev je zdaj narodnih? Ali se je sploh kdo zanimal za učenca, ko je zapustil šolo? Edino šola včasih ne izda. Treba pomagati na vseh straneh, v glavno pomoč pa treba ustvariti velike manjšinske gospodarske obrambne organizacije. Ustanoviti jih, je zopet naloga — »Družbe«, ki ž njimi dobi spopolnjujoče tovarišice, brez katerih je vsak uspeh le trenoten.

Razširjenje delokroga, ki je nujno potrebno, nam zopet dokazuje, kaj nam je »Družba«. Ž njo Slovenci izjavljamo, da hočemo živeti, ona je najplemenitejši izraz našega narodnega ponosa. Zato pa je s svojim narodom suverenna in se nima klanjati ne pred cesarjem ne pred škofi. Cerkev in država nimata v našem avtonomnem delokrogu prav nič zapovedovati. Ali narodu zvesta ali dekla cerkve in države. Neizprosno stojimo na stališču, da »Družba« stoji in pade z zvestobo do svoje ideje vodnice — do narodne ideje. Luč prosvete in napredka prihaja po Družbinih šolah v naš narod. Naša šolska družba naj pomaga v resnico veliki civilizatorični nalogi narodni ideje, da dvignemo naš narod iz teme neznanja in predsodkov ter iz bolezni socialnih krivic.

Da pa bo »Družba« sposobna za ta ponosni delokrog, je treba radikalne preosnove v vsi organizaciji. Ni tukaj mesto, da formuliramo svoje predloge. Preustroje naj se podružnice, odkazati se jim ima krajeven delokrog, postanejo naj izobraževalna središča, agitatorice pa vse narodno življenje svojega okoliša. Da pa se jih ohrani v življenju, je treba neprestanega nadzorstva in pomoči iz centrale. Ako hočemo, da pride v naše delo kaj načrta in sistema, sestavimo natančen kataster — pregled našega delokroga. Če se preustroji podružništvo in se v delo družbino spravi sistem, če Družba za svoje organizatorične namene porabi vsa moderna sredstva, potem je upati, da postane zopet živ del organizma, čegar sok in dih bo čutiti v vseh vejah, da se okrepe in zdravo razvijajo.

Narodno-radikalno dijaštvo noče le svetovati. Z delom hoče pomagati. A treba ga pritegniti, ne pa ga odbijati. Nepozaben je Slovenijanom spomin na one krasne dneve, ko so ob 35letnici »Slovenije« poleteli v Prago. Komaj za par dni prišedše so nas vsa češka obrambna društva povabila v

svoje prostore. Razkazali so nam vse. Z navdušeno in stvarno besedo so nas upeljali v svoje delo. Imeli so pa tudi pokazati na krasne uspehe. Mi pa moramo z bridkostjo tukaj konstatirati, da je slovenska šolska družba sv. Cirila in Metoda dijaštvo od sebe odbijala. A mi smo takega mnenja, da gospodje prvomestniki in odborniki gredo, stvar pa ostane. Zato je narodno-radikalno dijaštvo z neskaljenim navdušenjem po svoje krepko delovalo: V knjigi tega dela so najlepši listi poročila iz dijaških organizacij, ki se neprestano bavijo v posebnih klubih z manjšinskim vprašanjem. S tem upamo, da izpolnimo največjo in najbolj kričečo vrzel — da namreč vzgojimo narodu energičnih in izobraženih moči, ki bodo same kmalu mogle aktivno poseči v manjšinsko delo in prinesle vanje nov dih in novo sveže življenje.

DR. FR. ILEŠIČ.

NARODNA VZGOJA.

Govoriti hočem le o šolski vzgoji, posebej o šoli »Družbe sv. Cirila in Metoda«.

I. Pojem narodne vzgoje. Narodna vzgoja je vzgoja »iz naroda za narod«.

A. Narodnost ožji pojem nego človečnost. V vsebini ožjega pojma je že najti vso vsebino širšega pojma, v narodnosti torej vso človečnost: Kadar pozoveš Slovana, se oglasi zajedno človek.

B. Narodnost je širši pojem nego stranka. V vsebini širšega pojma ni najti vse vsebine ožjega pojma, v narodnosti ne vsega, kar je strankarsko: Kadar pozoveš narodnjaka, naj se ne oglasi takoj strankar! Narodna vzgoja ni in ne sme biti vzgoja za kako hipno politično stranko; stranka je pojav, torej minljiva, narodnost je princip, torej trajna.

C. Narodna vzgoja gleda na narod, ne na slučajne in umetne provincijalne meje. Narodna vzgoja ne pozna Štajerca ali Kranjca ali Korošca ali Primorca, narodna vzgoja pozna le Slovenca.

Narodna vzgoja gleda na narodne skupine; narodna skupina prve vrste smo vsi Slovenci kot enota, narodna skupina druge vrste je slovensko-hrvatska zajednica: »Slovenac i Hrvat za uvijek bratu brat«.

Kadar pozoveš Slovenca, naj se zgleda kot Slovan obenem in pred vsem tudi Hrvat; to je naša naravna pot v Slovanstvo.

D. Narodna vzgoja gradi iz naroda, torej na lastnih tleh.

Sramota je, krasti duše! Gorje mu, kdor je kriv tujega greha, gorje zapeljivcu, usmiljenje in pomoč pa zapeljanemu!

»Mi brambovci ne iščemo
kraljestva tuj'ga vlast,
za svoje se potegnemo
in za dežele čast.«

Delo narodne vzgoje je vseskozi pozitivno; gleda na lastno korist, a ne na tujo škodo; gre ji za ljubezen do svojega naroda, a ne za mržnjo zoper tuje.

II. Sredstva narodne vzgoje. Vsaka vzgoja je razvoj, vsak razvoj pa napredovanje. Formalno je torej vsaka vzgoja bistveno napredna. Narodna vzgoja pa bodi tudi stvarno napredna.

Stvarno je naprednost vzgoje odvisna od podavane tvarine, vsebine.

A. Vsako znanje je koristno, a vsako ni enako potrebno in vsakega si tudi ni enako lahko pridobiti.

Znanje doma in domovja je pred vsem koristno in obenem pred vsem potrebno. Spoznavaj samega sebe. Zato se bo narodna vzgoja ozirala posebno na spoznanje domače zemlje in zgodovine.

Mislím je treba čuvstev kakor sliki ozadja in okvira, kakor možu žene; v čustvih postane misel plodovita. Zato mora znanje doma in domovja počivati v ugodnem razpoloženju čuvstev. Za vzgojo čuvstvena je velevažno petje. Slovenec mora peti. Kjerkoli je Slovanka, tam je petje; kjer je petje, tam ni zlobe. Peti se morajo sveže, jasne, bodrilne pesmi kakor »Lepa naša domovina«, ki je že v Čitanki.

Vseh tradicij pa ne bo gojila narodna vzgoja; ako bi se pretesno oklepala vsega sporočenega, bi postala prekonservativna in narodu prej v pogubo nego v korist.

Istine ne bo prevračala narodna vzgoja, ampak če treba, jo poudarjala in presojala. Kdor bi radi odgojnih svrh nadomeščal istino z lažjo, bi z namenom posrečeval sredstvo; tako nemoralna pa noče biti narodna vzgoja.

Kolikor imamo istinitih in velikih tradicij, vse nas vežejo na Hrvate. V tej zgodovinski istini bo narodna vzgoja iskala trdne osnove.

Ako kje manjka tradicij, ni treba radi tega izgubiti vere v sebe. Namesto v prošlosti iščimo utehe v bodočnosti! Z jasnim čelom in z delavno roko jo ustvarjamo! To je in bodi duh našega časa. »Viharjev jeznih mrzla domačija«, »domovina, od nikogar spoštovana«, »vdova tožna, zapuščena« naj nam ne prevzame občutja. Kovači bodimo!

Stoječ na realnih tleh, rabi »Družba sv. Cirila in Metoda« realna sredstva, a gleda za idealnimi cilji. Nje učenci morajo biti čim najsposobnejši, da delujejo pozneje in si snujejo srečo v danih razmerah.

B. Bolj nego snov sama deluje oseba, ki jo podaja. Oseba da snovi duha in življenja. Zato bo narodna vzgoja vso važnost polagala na učiteljevo osebnost.

Šola vzgajaj aktivne (pozitivne) kreposti, ki usposabljaajo za delo, za borbo in za napredovanje. Zato mora učitelj sam biti človek življenja, mora življenje poznati iz opazovanja in lastnega izkustva.

Šola vzgajaj socijalno, posebe vzgajaj narodna šola za socijalno-narodno življenje. Zato bodi učitelj sam človek socijalnega zanimanja, bodi v besedi in dejanju član naroda; govori z vsemi ljudmi svojega uaroda

in z vsemi inorodci, ki žive na naši zemlji, v svojem jeziku, ime slovenski dom, se vobče udeležuj javnega življenja.

Vzrastel iz naroda, naj učitelj kristalizira v svoji duši njega bistva; ob tem kristalu narodnega mišljenja in moškega prepričanja se mora razliti vsak vnani pritisk. Učiteljev zgled vleče; avtoritet deluje sugestivno; zato gorje tistim učiteljem, ki dajejo pohujšanje!

Odnarodil nam mladine ne bode tuj jezik kot predmet, ampak prodan ali odtujen ali tuj učitelj, ki nima ljubezni za nas in ne stoji z narodom v eni bojni vrsti. Koliko naše mladine nam uče izdajice ali tujci!

Človek, ki je prodal samega sebe, se je — prostituiral! Prostitucija rodi prostitutke.

»Po delih jih boste spoznali,« ne po besedah! Mnogo jih je, ki gmotno podpirajo tuja podjetja in običajno govore tuj jezik, pri tem pa se delajo velike narodnjake in psujejo tujce. Kdor tujce psuje, a sam v njih jeziku občuje, ta svoj značaj omadežuje, vsiljivim pa tal ne izpodkopuje.

III. Sistem delovanja. Administrativna, vnanija stran šolstva more biti centralistična; vsebina mu bodi individualistična, narodna. Narodne skupine naj avtonomno vplivajo na duha svoje šole.

»Družba sv. Cirila in Metoda« reprezentuje našo šolsko avtonomijo; ta avtonomija nam je sicer vsiljena in zahteva od nas gmotnih žrtev; toda često baš »ex necessitate nascitur virtus«.

Delovanje »Družbe sv. Cirila in Metoda« mora postati sistematično; obseže naj polagoma tudi srednje šolstvo (šole, ki jih ustanovi Družba, prevzame sčasoma država) in analfabetstvo.

Učiteljstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« mora biti v tesnem kontaktu med seboj in se v to svrhu sestajati na redne konference.

Isto učiteljstvo mora biti za življenje osigurano s primernimi dohodki in s pokojnino. Le tedaj bode njega delovanje sveže, jasno in veselo in le tedaj dobi Družba dobre in najboljše učne šole.

IV. Ali naj bo vzgoja narodna?

Na to vprašanje je odgovoriti kakor na čudno vprašanje: Ali naj bo vzgoja človeška?

Ker nam je vsakdo človek in bodi človek, zato mora vzgoja biti človeška. To je narodno! Ker je narod in pripadajo otroci narodu, mora vzgoja biti narodna. To je istotako naravno.

Vzgoja je razvoj sposobnosti; izbirajoč vzgojna sredstva, mora uvaževati stanje in posebnosti svojega gojenca. Edino taka vzgoja je naravna in zato realna in uspešna.

Vsaka vzgoja se mora postaviti na stališče gojencev, ako hoče svojo zgradbo graditi od temelja, pa ne od strehe.

Vsaka vzgoja mora imeti svojo osnovo v narodu, njega sposobnostih in govoru. Hoteč človeštvo vzgojiti, je stopil Kristus na zemljo in izpregovoril človeku v človeški besedi: učlovečil se je. Tako stoj vzgojitelj med narodom in govori narodu v narodni besedi: ponarodi se!

NARODNA ALI MANJŠINSKA ŠOLA.

Češki napisal za »Omladino« F. BELEHRADEK, ravnatelj »Ústřední Matice Školské.

V državnem šolskem zakonu ne najdemo izraza »narodna šola«. To nedolžno ime je pač šele posledica hudih narodnih bojov, v katerih je padlo nešteto slovanskih existenc, v katerih so se borili čuti pravice in pravičnosti češkega delavstva proti sili in samovoljnosti brezčutnega nemškega kapitalista.

Državni šolski zakon govori pač jasno o tem, kje naj se osnujejo ljudske šole, molči pa previdno o tem, v katerem jeziku se mora poučevati v šoli. Sam na sebi bi bil ta zakon nezadosten za ustanavljanje potrebnih šol, če bi ne bilo člena XIX. o osnovnih pravicah avstrijskih državljanov, ki priznava, da so vsi narodi v državi enakopravni in da ima vsak narod neoporečno pravico braniti in gojiti svojo narodnost in svoj jezik. Kaj to pomeni, je razvidno iz nadaljnih dveh stavkov, kjer se 1. priznava enakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju, in se 2. določa — dostavek, ki se je sprejel na zahtevo Nemcev — da se morajo v deželah, v katerih prebiva več narodnostij, ustanovljati javna učilišča tako, da dobi vsak teh narodov priliko vzgojevati se v svojem jeziku, ne da bi se ga sililo učiti se drugega deželne jezika.

Ko je bila v državnem zboru o tem debata, so zahtevali Nemci, ki so prevzeli člen XIX. drž. osn. zakona iz kromeriške ustave, da je treba ravno kar se šolstva tiče, jasno in določno v zakonu izreči, da se izključuje na šolah vsak pritisk učiti se drugega deželne jezika; in ko se je dvomilo, če zakon to tendenco resnično izraža, je izjavil zagovornik čl. XIX. dr. Herbst: »Če je sploh kak zakon jasen in tak, da zagotavlja narodnostno ohranitev, je to člen XIX. drž. osn. zak.«

Na ta zakon se opirajo vsi avstrijski narodi v svojem boju za enakopravnost, kajti do danes, po 40 letih, se še ni izvedel člen XIX. glede avstrijskih Slovanov. Čehi se bojujejo za njegovo izvedbo z vso silo; Slovenci, ki se bore za svoj obstanek na Koroškem, Štajerskem, v Primorju in celo na Kranjskem — kajti niti tu niso popolnoma varni pred prodiranjem nemštva — se v svojem tako mnogostranskem boju še doslej niso utegnili dovolj uspešno poslužiti vseh ugodnostij, katere jim čl. XIX. osn. zak. nudi.

Toda gotovo je, da se priznava od državnih uradov slovenski jezik kot v deželi navadni jezik na Koroškem, Štajerskem, Kranjskem in v Primorju. Ta moment je važen zato, ker so s tem pripoznani Slovenci v teh deželah kot narodnost, kot v deželi bivajoč narod in zato ima vsak Slovenec kot avstrijski državljan pravico zahtevati, da se izvede v teh deželah člen XIX. osnovnega drž. zak. in se mu ne more zgoditi, kar se je zgodilo dunajskim Čehom, da bi se mu od državnega sodišča odrekala legitimacija zahtevati po tem členu narodnih pravic v šolstvu, češ da se ta člen nanaša le na upravo šolskih razmer v deželah, v katerih živi več narodnih plemen.

Na Češkem in pri upravnem sodišču pomeni tedaj »narodna šola« ono vrsto ljudskih šol, ki se zahtevajo in ustanove tam, kjer so le ljudske šole drugega deželnega jezika. Tuintam zahtevajo stariši tudi »narodno meščansko šolo«, vendar to vprašanje do danes še ni precizirano, ker upravno sodišče v svojih razsodbah ne smatra meščanskih šol kot neobhodno potrebnih.

Razložek med narodno in ljudsko šolo je v tem, da se mora ustanoviti ljudska šola na podlagi drž. šol. zakona in na podlagi specijelnih deželnih zakonov povsod tam, kjer hodi pet let povprečno po 40 otrok v šolo, ki je oddaljena nad 4 km. V tem slučaju morajo šolski uradi skrbeti za ustanovitev nove šole. Njena potreba je tedaj dokazana 1. s številom otrok — pet let več nego 40 — 2. s tem, da morajo hoditi ti otroci v šolo, ki je več kot 4 km oddaljena. Toda pri narodni šoli se negleda na slednje. Merodajen je drug moment, namreč to, da stariši niso zadovoljni z dosedanjo drugojezično šolo in da zahtevajo svojo pravico — ki jim je po čl. XIX. drž. osn. zak. zajamčena — namreč pravico, da se izobrazujejo njihovi otroci v materinem jeziku. Ker pa ni v nobeni avstrijski deželi — izvzemši v najnovejšem času Moravsko — zakona o narodni ohranitvi, mislijo državni uradi, da je vsakdo, ki se ne pritoži, zadovoljen s krivico, ki se mu godi, da je torej Slovenec zadovoljen s tem, da se ne poučujejo njegovi otroci v nemškem ali laškem mestu v slovenskem jeziku.

Ako tedaj slovenski stariši hočejo, da se v krajih, kjer so le nemške oziroma laške šole, poučujejo njih otroci v ljudski šoli v materinskem jeziku, morajo z ozirom na čl. XIX. drž. osn. zak. zahtevati ustanovitev javne slovenske ljudske šole.

Prošnje se vlagajo pri deželnem šolskem svetu. Po vložitvi prošnje se vrši zaslišanje starišev pred komisijo, ki jo vodi okrajni šolski svet. Rezultate tega zaslišanja združi komisija v pregledno tabelo in jih naznani interesentom, t. j. zastopnikom šolske občine oziroma krajnemu šolskemu svetu in zastopnikom prosilcev. Samo po sebi se razume, da naj se taka obravnava nikdar ne vrši brez zastopnika, ki pozna zakone. — Po izvršeni obravnavi začne šele sklepati deželni šolski svet. Novih prosilcev se od termina več ne vsprejema, pač pa se izključijo otroci, o katerih je kak dvom. Merodajen je dan, ko se je vršila komisija ozir. zaslihanje prosilcev, pet preteklih šolskih let pred tem dnevom pa je odločilnih za število petletnega povprečnega šolskega obiska. Gotovo je, da je boj za narodno manjšinsko šolo silno težaven in da zahteva veliko vzajemnosti in edinstvi med stariši, resnične narodne zavednosti in tudi discipline.

Žalostno je, da do danes še ni zakona o manjšinskih šolah, ampak da se prepušča posameznemu državljanu, da se bori za svoje narodno šolstvo in to ne le proti drugim narodnostim, ampak tudi proti državnim uradom. In vendar se pečajo tudi v deželah, kjer prebivajo Slovenci, uradniki mnogokrat s temi vprašanji. Opozarjam na članek dr. Henrika Mayerhofer v. Gruenhübel, ki je objavil svoje izkušnje o tem vprašanju pri štajerskem deželnem šolskem svetu v časopisu »Oesterr. Zeitschrift für Verwaltung«

in v »Zeitschrift f. d. österr. Volksschulwesen« (letnik 12. in 13.). Nujno je potrebno, da se prično pečati s temi vprašanji tudi slovenski narodni delavci in posebno slovenski pravniki. Ljudska šola je predpogoj višjega šolstva; brez ljudske šole ni meščanskih, ne obrtnih, ne strokovnih, ne srednjih šol, ne vseučilišča. In vendar želi vsak odkritosrčen Slovan čilemu, čvrstemu in tako nadarjenemu slovenskemu narodu, da bi se povzdignilo njegovo šolstvo na stopinjo drugih avstrijskih narodov. Naklonjenost in podpora vseh pravičnih ljudij, posebno pa Slovanov bo z zanimanjem spremljala slovenski kulturni boj.

NEKAJ BESED O ORGANIZACIJI NAŠE ŠOLSKE DRUŽBE.

Tako daleč je že prišlo nizdol z ugledom »Družbe sv. Cirila in Metoda«, da jo vse kritikuje in napada. Res veliko gradiva za uničujočo kritiko leži na dlani, in »Družba« sama je izza zadnjih let le še povečala odpor. Smatrala se je vzvišeno nad javnim mnenjem in se na kritiko sploh ni ozirala. Ni ji odgovorila niti s kakim zagovorom, še manj s tem, da bi odpravila napake. Ta fraza o vzvišenem stalu »Družbe« pa je le škodovala. Danes je ugled Družbe minimalen in, če kaj novega pride iz »Družbe«, zadene že zaraditega na nezaupanje.

Prepričani pa smo, da stara ljubezen še tli. Le neizmerna nemarnost polupretekle dobe jo je nekoliko pokrila. Ako bo Slovenec začutil, da »Družba« dela in dosega uspehe, bodo razgnani kmalu vsi pomisleki. Ko govorimo par besed o organizaciji, hočemo le pomagati resnici na dan, da ne bomo slepomišili in se nadalje varali. »Družbina« organizacija danes eksistuje večinoma le na papirju. Izkazuje se sicer na tisoče članov, a to ni resnično, letnikov Družba danes niti 2000 nima. Ljudje pač »Družbo« poznajo, tožijo o narodnih davkih, ko jih pa potiplješ, pri kateri podružnici so plačali obolus 2 K letnine, se brž poskrijejo. Družbi se v dolgih letih obstanka ni posrečilo vzbuditi v občinstvu zavesti, da za odraslega Slovenca, ki zna presojeti potrebo obrambne organizacije, ni častno, če se odteguje članstvu. »Družba« se za posameznika, ki je končno vendar sestavina svote, ni nikdar brigala, prepuščala je to skrb podružnicam, podružnice pa prepustila samim sebi.

Glede podružnic je itak znana stvar, da večina mirno spi. In dovoljujemo si trditi, da je po našem speča podružnica tudi tista, ki ji le člani na poziv blagajnikov zlože par kronic, da bo v koledarju kaj izkazanega, drugače pa ni življenjskega znaka. Radi priznamo, da se je s strani vodstva zadnja štiri leta razmeroma mnogo občevalo s podružnicami, da, zahtevalo se je od njih, da delajo, celo strela vodstvene kritike jih je zadela. A to ni pomagalo, naše podružništvo je propalo, ker se je vodstvo zanje poprej skoro dve desetletji ni brigalo. Sedaj trpimo na starem grehu, in če danes

brezobrestna posojila; obrtnike, ki so v narodnem oziru zanesljivi, namešča v slovenske kraje, jim kupuje hiše, oziroma jim prepusti delavnice za nizko ceno. S tem se zredi v narodno enotnem slov. kraju umetnim potom nemška manjšina; ta zahteva s časom nemško šolo, ustanavlja nemška društva in germanizacija je v polnem teku. Tako so nastale nemške naselbine po štajerskih trgih in mestih. Na enak način podpira Súdmarka tudi delavstvo. Tovarniški delavec s svojo pičlo plačo ne more preživiti sebe in rodbino, skrbeti mora tudi za postranski zaslužek, in tudi v tem oziru se mu ponudi kot zaveznica — marljiva Súdmarka. Podpira ga pri stavbi hišice, ozir. mu preskrbi brezobrestno posojilo za nakup kakega zemljišča. Delavcu, borečemu se za obstanek niti ne smemo zameriti, če prestopi Súdmarki takorekoč za plačilo v nasprotni tabor; v tem oziru stopi narodnostni moment vedno v ozadje, in to je tudi naravno. Zatorej ne kaže takozvanih »nemčurjev« samo obsojati, jih družabno bojkotirati, jim predbacivati izdajstvo i. t. d. Preostaja nam le jedno: rešiti jih bede, podpirati jih v bojih za obstanek, in tedaj bodo tudi ostali gotovo — naši!

Súdmarka podpira tudi kmetijstvo. Tako vzdržuje v slov. delu Koroške drevesno šolo, kjer se vcepi poleg strokovnega pouka kmetskim fantom — nemško mišljenje; posebno pozornost obrača kmetijstvu v Kočevju. Naseljevanja se poslužuje seveda le na jezikovni meji, kjer kupuje posestva, jih parceluje in razdeli med zavedne nemške kmete. Jezikovno mešane občine na meji skuša s pokupovanjem večjih posestev pridobiti v nemške roke, potom občin ponemčiti šole, in s tem zatreti s časom slov. živelj na meji ter ga potisniti proti jugu. Tragičen slučaj v tem oziru nam nudi obmejna občina Št. Ilj na Štajerskem, kjer je pokupila Súdmarka pred kratkim posestvo o obsegu 200 oralov, ki je pri zadnih obč. volitvah odločilo v prilog Slovincem. Avstrijski Nemci nameravajo ustanoviti skupno naselbinsko banko, s katero bi v velikem obsegu nastopalo proti Slovanom; dozdej je cela stvar seveda še pobožna želja; če se pa uresniči, postane tako sistematično naseljevanje na meji za nas lahko s časom usodepolno. — Súdmarka deluje tudi na poljudno izobraževalnem polju; ustanavlja knjižnice ter prireja predavanja. Žalostno je le, da zaznamujejo te knjižnice v slov. krajih visoko frekvenco; s tem se vcepi Slovincem spoštovanje do nemške kulture in tem potom jim ugaša ljubezen do slov. čtiva. Ravno v tem vidimo, kako potrebne so slov. knjižnice za naš narod in nujno potrebno bi bilo, da začnejo tudi merodajni faktorji s sistematičnim ustanavljanjem knjižnic. Súdmarka izda letno čez 6000 K za knjižnice. Potovalni učitelj Súdmarke, ki skrbi za redno poslovanje podružnic, prireja tudi predavanja, ne le agitacijska, temveč tudi znanstvena.

To je v velikih potezah delovanje Súdmarke, v kolikor se da sploh orisati, in — skrajni čas bi že bil, da že začnejo merodajni faktorji na Slovenskem na to misliti, kako bi se dalo to delovanje na naši strani paralizovati, kar bi bilo gotovo bolj potrebno, kakor dan za dnevom brezplodno pisariti v predalih slov. časopisja o »grabežljivih rokah Súdmarke« ter se omejiti na prazne grožnje.

LISTEK.

Ciril in Metodova številka »Omladine«. Lani v jeseni se je ustanovil v Pragi «Manjšinski odsek», ki sistematično proučuje drobno narodno delo. Ta odsek je odločil, da rezultate svojega delovanja objavi v več brošurah. Najbolj se je posvetil našemu narodno-šolskemu vprašanju. Zbral je obsežno in izčrpno gradivo. Pričujoča prva manjšinska številka »Omladine« kaže del tega uspešnega proučevanja. Sodelovala sta pa tudi slovenijanski dunajski in še prav posebno graški Taborov manjšinski odsek. Delo se bo nadaljevalo in izdamo prihodnje leto številko o gospodarskem manjšinskem vprašanju.

Okrajne zveze podružnic. Naše podružnice »Družbe sv. Cirila in Metoda« zelo rade spe in počivajo kakor Slovenci sploh. Čas pa z ostrim glasom zahteva, da bdimo in delamo, naši narodni nasprotniki napenjajo in zbirajo proti nam vse sile. Torej je neobhodno potrebno, da črtamo iz vzporeda naših podružnic eno glavnih točk njihovega dosedanjega delovanja: »spanje«. Tudi to jih je treba naučiti, da za podružnično delovanje še ne zadostuje klavern letni občni zbor, koder se premlati k večjemu par starih ničvrednih fraz, pozitivnega se pa ne nudi nič. Kako vse to doseči? Za posamezne politične okraje naj se osnuje »Okrajna zveza podružnic«. Okrajni odbor ima nalogo paziti na to, da katera podružnica ne zaspi; ustanavljati nove podružnice, koder to kaže; skrbeti, da vsaka podružnica priredi vsako leto vsaj eno boljšo pravo ljudsko veselico s petjem, gledališko predstavo i. t. d. in s kakim dobrim narodnovzgojevalnim govorom. Paziti je na to, da se ljudstvo kolikor mogoče poučuje o stremljenju narodno-obrambnega dela in da se ljudstvo na ta način za to delo tudi pridobi. Take okrajne zveze je vpeljala tudi »Südmarka«. Korist take organizacije je prozorna. S.

Reforma Družbine pisarne. Pred vsem si mora postati vsakdo, ki hoče pri Družbini pisarni kaj preustrojiti, v svesti sledeče resnice, ki jih potrdi vsakdo, ki ima količjak praktičnihkušenj: Denar, ki ga uporabimo za pametno preuredbo in razširjenje Družbine pisarne, se bode stotero povrnil. Ni možno, da bi se od odbornikov zahtevalo, da tudi tehnično izvajajo svoje ideje. Odborniki imajo dati pravec, imajo nadzirati izvedbo, pregledati vspehe. Poročevalci morajo biti vsak čas o vsem informirani, kar spada v njihov referat. V pisarni treba pred vsem dveh inteligentnih moči-uradnikov: tajniškega in blagajniškega (knjigovodskega) uradnika. Biti morata to dva zanesljiva, koncepta in knjigovodstva sposobna moža. Poleg njiju treba pomožne sile, ki oskrbuje ožje tehnične opravke (ekspedicija pisem, narodnega kolka itd.). Pri tej delitvi treba skrbeti za potrebno enotnost. Družbin tajnik (odbornik) je pisarniški šef. Blagajniški uradnik je namreč sicer pomoč blagajniku, a njegovo delo prav tako zanima tajnika. Po blagajniški sliki o podružnicah n. pr. je presoditi delovanje podružnice. Nadzorstvo podružnic je skupno delo blagajništva in tajništva. — Štatus uradništva se lahko pomnoži še za pokrajinske moči

vodstvo podružnice preplavlja z okrožnicami, kaj pomaga, ko niti koša ni, v katerega bi se metali vodstveni dopisi. Naše podružništvo je večidel propalo in ga ne bomo regenerirali s papirnato povodnijo, ampak le s tem, da začnemo zidati na novo. Pri tem je vse eno, če zidamo na starem pogorišču (t. j. v okviru pravil speče podružnice) ali pa celo nova pravila vložimo. Ko ožive podružnice, potem bodo okrožnice dosegle namen, potem bo vodstvo res v l a d a, danes pa vodstvo dirigira, pa nima nobene organizacije **pod in za** seboj. Kličemo torej na delo za novo podružniško organizacijo. Proč s starimi odbori, proč s paradnimi odbori, potisnite mladino v delo, naj pokaže, kaj zna!

Kako je izvršiti regeneracijo podružništva, to je vprašanje, ki ga rešimo v vsakem kraju po svoje, saj ima vsak svoje posebnosti. Morda bo Družbin potovalni učitelj pomagal, kjer še ni sposobnih delavcev. Če hočemo podružnicam res dati vzgojevalen značaj, moramo neprestano povdarjati, da podružnice niso le eksekutorji doneskov za »Družbo« temveč imajo višje naloge. Tu zadenemo na veliko vprašanje, ki postane aktualno pri vseh obsežnih organizacijah: mislimo na vprašanje o centralizaciji in avtonomiji: Koliko avtonomije imej podružnica, ali ji lahko podelimo kaj delokroga, ali ji lahko dovolimo, da sama vzdržuje šolo, nastavlja moči, da porabi vsa svoja sredstva za lastne naloge? Kako daleč gre nadzorstvo centrale? Ali kaže ustanoviti okrožja za posamezne pokrajine, ki bi nadzirala podružnice? To so težavna organizacijska vprašanja. Na eni strani treba varovati centrali vodstvo, treba v njej osredotočiti vse moči, da se izognemo razkosanju in provincijalizmu, na drugi strani treba upoštevati, da vsaka avtonomija vzbudi dobre moči in inicijativo in da domačini razmere bolje poznajo. O teh organizacijskih načrtih treba razgovora in jasnosti. Čuje se predlog, naj se gotovim okrajem prepusti skrb za določeno obmejno ozemlje n. pr. Ljubljani pripadaj naloga, da zbira sredstva za velikovski okraj. Prevladuje naziranje, da se naj centrala ne slabi, a vendar išče podružnicam in okrožjem primeren nov delokrog. Na drugem mestu smo že govorili o razširjenju Družbinega delovanja na vse vrste šol. Času primerna prememba pravil je nujno potrebna.

Končno še besedo o strankarstvu v »Družbi«. V »Matici šolski« nahajaš zastopnike vseh strank, od staročehov do socijalnih demokratov. In povdarjati je, da so tam v načelstvu tudi prononsirarani strankarji. Ne bojmo se strankarjev, vsak mož, ki socijalno dela, mora prej ali slej biti v kaki stranki; treba le najti takih strankarjev, ki hočejo in znajo biti obenem objektivni narodni voditelji. Tako pa plavamo in plavamo in smo prišli tako daleč, da se le še malokdo navdušuje za »Družbo«. Osebito tisto nesposobno klanjanje in koncediranje klerikalizmu ni prineslo ne beliča, a mnogo najboljših odbilo. Če klerikalizem noče pri obče narodni stvari sodelovati, ampak hoče povsod videti le svojo barvo, je »divorçons« najboljše zdravilo, krvava operacija sicer, a prinese trajno zdravje.

DELOVANJE „SÜDMARKE“.

Namen nemških obrambnih društev je ponemčevati, tako se je izrazil na javnem zborovanju v Gradcu Südmarkin potovalni učitelj, ki je na podlagi statističnih podatkov dokazoval, da nastopa Südmarka med Slovenci v resnici agresivno. Delokrog Südmärke se razteza sicer po vseh pokrajinah od morja do morja; v istini se osredotočuje na Štajersko in Koroško. Naperjena je torej proti Slovencem, njeno delovanje med Lahi na Tirolskem je malenkostno. — Svoj namen dosega Südmarka s tem, da podpira one činitelje nemških narodnih manjšin v slov. ozemlju, ki so merodajni za razvoj vsakega naroda. Šulferajn ustanavlja šole, Südmarka pa skrbi, da se šole dobro frekventujejo in to dosega z vsestranskimi podporami šolnikov in učiteljev. Skrbi za božičnice in za obdarovanje otrok. Ustanavlja šolarske kuhinje ter kupuje revnim šolarjem šolske potrebščine. — Podpira otroka v šolskem vrtcu, kakor dijaka na vseučilišču, če je le upanje, da se s tem ta ali oni pridobi nemški narodnosti. Za srednješolce skrbi izdatno s štipendijami ter podpira dijaške domove. V šolske namene žrtvuje Südmarka vsako leto velike vsote, ker ve, da ji ravno na tem polju uspeh ne izostane. — Podpira pa tudi uradnike, ki vsled pičle službe ne morejo izhajati. Kam lahko dovede človeka borba za kruh, kažejo stoteri slučajji takozv. narodnih odpadnikov dovolj jasno. Nadalje skrbi s podpiranjem uradniškega naraščaja, da se državne službe v slovenskih krajih ohranijo Nemcem. Posebno pozornost obrača sodnijski službi, ki je danes pristopna le sinovom premožnejših starišev. Slovenski akademik, ki je v bedi preživel svoja vseučiliščna leta, ne more vstopiti po dokončanih študijah v sodnijsko službo kot neplačan praktikant, ampak se mora posvetiti taki stroki, ki mu takoj zagotovi gmotni obstanek. In tudi tukaj se je Südmarka marljivo lotila svojega dela: neumorno skrbi za naraščaj nemškemu državnemu uradništvu. In sad tega početja dozoreva v tem, da imamo v slovenskih krajih vedno več nemških sodnikov; slovenskih pa primankuje ne zaraditega, ker nimamo zadostnega števila slov. pravnikov, temveč radi tega, ker se pri nas vse kolikor mogoče izogiblje sodnijske službe ter drvi k odvetništvu in notarijatu. To je veliko socialno zlo na našem narodnem telesu. Dokler Slovenci nimamo lastnih obrambnih društev, bilo bi v interesu stvari, da vsaj slov. denarni zavodi omogočijo z izdatnimi podporami slov. uradniškemu naraščaju posvetiti se sodnijski službi, kajti ravno nemško uradništvo je oni steber, ki vzdržuje umetno nemštvo sredi slov. ozemlja. In če pade ta steber, bodo tudi s časom izginili na slov. zemlji sramotilni nemški otoki: po sili-nemški trgi in mesta na Štajerskem in Koroškem.

Velepomemben činitelj v razvoju vsakega naroda je bogato trgovstvo in cvetoča obrt. Trgovec in obrtnik tvorita jedro meščanstva, ki je na Štajerskem po večini nemško. Tudi za ta faktor, ki je v narodnem oziru naravnost odločujoč, skrbi Südmarka s stalnimi podporami. Trgovcem, ki se zavežejo nastaniti se med Slovenci, da

(potovalne učitelje, ki drže v redu podružnice, predavajo, povsod osebno posredujejo) in za družbinega gospodarskega ter šolskega nadzornika.

Skupščina »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Vsakoletna velika skupščina je pomemben dan za »Družbo«. Ta dan se spoznavajo in porazgovarjajo manjšinski delavci iz vseh krajin slovenske domovine. Nad vso skupščino leži znamenje, da se tu poroča o delu in zopet pripravlja za delo. Tajniško poročilo je točna slika slovenskega položaja; pridobitve in izgube se tu zaznamujejo, kritično se predeluje vse sile svoje in nasprotnikove. Blagajniško poročilo je točno poročilo o virih in ekspozé za bodoče. Debata se razdeli po odsekih. Tu so zbrani šolniki z učitelji in predelujejo vzgojeslovna vprašanja; tam se obravnava o družbinem gospodarstvu, drugod o organizacijl. Poročilo o skupščini je prava manjšinska študija... Tako sanjaš, mladenič! Pozno dopoldan prideš v kraj, kjer se vrši skupščina. Vsprejemni govori! Eno uro mašujejo, kar stane družbo po 10 K, ker ni nobena reč na svetu zastonj. Tja proti poldnevu, ko že mize pogrinjajo, se za nekaj časa skliče tista sitna formalnost, ki ji pravijo pravila velika skupščina. Tam se nekoliko pokadi, da se pa ta čas obed ne shladi, treba brž zaključiti. Kdor hoče razumeti, nas razume.

Družbino učiteljstvo bi se morala vsako leto zbirati na strokovno konferenco. Bila bi to zanimiva konferenca, ki bi jo gotovo vsi šolniki pozdravili in podpirali. Položaj manjšinskega učitelja vsebuje toliko posebnosti, da jih je vredno posebej obdelovati. Ta konferenca bi se lahko vršila o božiču ali ob skupščini.

Od družbinega učitelja se zahteva, da je tudi izven šole delaven. Zato ga treba tudi pošteno plačati. Tak denar pač ni izgubljen, temveč izborno naložen. Učitelj-organizator že sam s svojim delom v podružnici, v posojilnici itd. izplača, kolikor več stane. Ako pa bomo povsod dajali pouk v roke nunam, bomo pač par vinarjev ceneje plačevali učno moč, zato pa je ta moč za nas javno mrtva in brez vrednosti. Ena sama dobra posvetna učiteljska moč lahko prinese v kraj novo življenje. Zato pa ne glejmo na groše, ko nam ta čas cekini uidejo.

Izleti gojencev Družbinih šol. Poleg manjših izletov, ki jih veleva že skrb za zdravje učencev, bi imela Družbina šolska vodstva prirediti vsako leto vsaj po en večji (morda majnikov ali Ciril in Metodov) izlet v kak znamenit kraj slovenske zemlje. Izlet v Ljubljano, na Bled, za Korošce tudi v Trst bi lahko uplival na srca gojencev nepozabno. Seveda treba tak izlet skrbno aranžirati. Naj se o Ljubljani misli, kar se hoče, naša metropola je, ki bi jo moral vsak poznati, in naj se o narodnem čuvstvovanju sodi karkorkoli, kolikor poznamo razmere, bi Ljubljaneci vsprejeli Ciril in Metodove otroke kakor svoje miljence, in ne bi se jim slabo godilo. Z lepimi spomini pa tudi po knežje obdarovani bi šolarčki odšli domov ter nesli glas na Koroško, da Kranjci iz Ljubljane niso tako nevarni ljudje, kakor jih slikajo Nemci. Poskusite! Seveda s — šolskimi sestrami to ne gre.

Družbino glasilo. Misliti je mogoče tu na glasilo o družbenem delovanju s teoretičnimi razpravami o manjšinjskem delu, s poročili o položaju

in s sistematičnim zbiranjem statističnega gradiva. Tako glasilo bi bilo izborno sredstvo, da se trajno vzdržuje pozornost na manjšine, ki se jih neprestano proučuje. Prejemati bi moral to glasilo vsak član manjšinskih društev. Misliti bi se dalo tudi na tisti način razširjevanja, ki ga je imel »Slovenski Tehnik«. Družbeno glasilo pa bi bilo lahko tudi poljudno zabavno-poučno glasilo za manjšinske kraje. Misliti se da tudi na lep, ilustrovan koledar (kakor »Narodní Stráž na Češkem«), kajti koledar »Družbe sv. Mohorja« ni niti naroden, niti posebno privlačen. O tem velja razmišljati. Vsekako je stalna rubrika po listih potrebna, da se v njej objavlja vse, kar zna vzbuditi več smisla za narodno drobno delo, a seveda le tisto, kar spada v javnost.

»Družba sv. Cirila in Metoda, kaj je to?« Precej drugo leto po ustanovitvi je imelo vodstvo srečno idejo, da založi navodilo, kako se za Družbo deluje in ustanavlja podružnice. Knjižica je pošla in je tudi za današnje razmere zastarela. »Vis. c. kr. ministerstvo želi«, piše vodstvo, naj se krajevna imena v naznanilih za ustanovitev podružnic pripišejo v nemškem jeziku. Take in enake servilnosti kvarijo knjižico, ki med drugim priporoča bratovščino sv. Cirila in Metoda, v kateri je vsak član zavezan moliti za od cerkve odpadle slovanske brate. To je realna slovanska vzajemnost. Pa pustimo kritiko. Želimo, da se podobna modernizirana brošura zopet izda, da bode imel vsakdo v njej točno in vsestransko navodilo za manjšinsko delovanje.

Literarno delovanje »Družbe sv. Cirila in Metoda« je ena najznačilnejših strani njene zgodovine. Smotrenega literarnega delovanja sploh ni bilo, ker se Družba ni zavedala, da ima tudi na tem polju veliko nalogo zalagati slov. šolske knjige, narodno-navduševalne spise, posebno pa še gojiti dobro mladinsko slovstvo. Če je Družba kaj izdala, je bil to le slučaj, da ji je kak rodoljuben mož svoje delo daroval. Med izdanimi spisi imajo večino spisi dinastične in katoliško-nabožne vsebine. Mesto Slovencev je tedaj vzgajala družba dobre Habsburgovce in katolike. Jezik vseh od družbe izdanih spisov, med katere je slučaj zanesel tudi par dobrih zrn, trpi večinoma na posebni frazeologiji prejšnjega prvomestnika, ni tedaj ni duh niti jezik živo slovenski.

Slovenska ljudska knjižnica in Südmarkina knjižnica v Mariboru. Ravnokar je obhajala mariborska slovenska ljudska knjižnica obletnico otvoritve in že zdaj lahko s ponosom zre na lepe uspehe. Zdaj šteje 528 različnih vezanih knjig, a se še vedno izpopolnjuje, posebno oddelek mladinskih spisov. V prvem letu je izposodila 2385 knjig, in sicer 200 poezij, 72 dramatike, 2004 (84 %) pripovednih spisov in 109 poučnih spisov. Najbolj so čitali Sienkiewicza, Kersnika, Jurčiča in Tavčarja. Izkaznic se je izdalo 297. Velika važnost te ljudske knjižnice se bo spoznala v pravi luči šele po desetletjih; škoda, da se ta ideja ni izvršila že mnogo prej. Zdaj jo imamo, a potrebuje vsestranske primerne podpore! Čitateljev, posebno iz delavskih krogov, je vedno več in se v eni uri izposodi navadno nad 100 knjig. Zraven mladinskega oddelka se resno misli tudi na

ustanovitev znanstvene knjižnice. V primerjanje navedem še, da je štela knjižnica Südmarkine podružnice v Mariboru 3933 knjig, izposodila pa jih je 23.149, torej desetkrat toliko kot slovenska. V primeri z nedostatno reklamo in z majhnimi podporami, ki jih ima slovenska ljudska knjižnica, smo lahko ponosni na prvo leto njenega kulturnega delovanja v nadi, da se bo razvila v drugem letu še mnogo bolj. V.

Ljudske knjižnice. Oponašalo se bo nam radikalcem, da neprenehoma zvonimo na delo za ljudske knjižnice. In celo v »Ciril-Metodovo številko« jih vlečemo. Priporočamo, naj se posveti največja skrb mladinskim knjižnicam po Družbinih šolah. Priporočamo pa tudi, da bodi v Družbinih šoli velika ljudska knjižnica. Ne le otroka, ki pride v Družbino šolo, tudi stariše teh otrok treba vzgajati in podpirati, saj so pogumno stopili v tesnejši krog naše rodbine. Podpiramo jih lahko na razne načine, s sveti, s posredovanjem zanje, pa tudi čtiva jim lahko po otrokih pošljemo. Če stariši ne znajo čitati, jim družbin učitelj proti nagradi iz centrale lahko priredi analfabetški kurz, kar je osobito priporočljivo za odrasle, če so se učili le nemški čitati in pisati. V par dneh si bodo osvojili taki ljudje tudi slovensko pismo.

Narodne razmere na Štajerskem. L. 1900 je bilo na Štajerskem 409.531 Slovencev, 902.343 Nemcev. Jezikovna meja v velikih potezah je: Radgona, Cmurek, Spilfeld, Lučane, Arvež, Ivnik. Pri Radgoni je severno od Mure še mnogo Slovencev. Okoli Radgone je cela vrsta občin, ki so prešle v nemške roke šele tekom zadnjih 25 let. Za mejo od Spilfelda do Radgone se na slovenski strani dosedaj še nihče ni zanimal. Od Spilfelda do Ivnika je boljše. Arveški okraj ima slovenski občini Kapla in Gradišče. V občini Klanec je polovica Slovencev. Podravska podružnica »Prosvete« ima knjižnico na Kapli in pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu za Gradišče. Pri Sv. Duhu je tudi slovenska posojilnica. Vendar je to še mnogo premalo dela. Marenberški okraj zelo napreduje. Zelo slab pa je mariborski okraj. Od Spilfelda do Maribora je nemštvo zelo močno in hitro napreduje. Slovenci doslej tu še niso pokazali pravega odpora. V mariborski okolici: Pernica, Karčevina-Leitensperg, Kamca, Studenci, Pekre, Radvinj, Razvinj, Pobrežje se nemštvo širi brez vsakih ovir. Po zadnjem ljudskem štetju je bilo v teh občinah 5761 Slovencev in 4980 Nemcev. Nemci delajo z vsemi silami, Slovenci ne store prav nič, dasiravno je v Marikoru 17,4 odstotkov Slovencev in med temi eno »vodstvo« štajerskega slovenstva. V Ptujju je 15,4% in v Celju 22,7% Slovencev. Manjših močnih nemških postojank je na celem slovenskem Štajerskem še mnogo; od slovenske strani se dela proti temu vztrajno in premišljeno le deloma v Celju in v Brežicah. Prave organizacije za pravi narodni boj pa še nimamo prav nikjer. V letih 1847, 1880, 1890, 1900 je bilo med 1000 osebami Slovencev 362, 327, 321, 317; Nemcev pa 638, 670, 678, 686, torej so Nemci v tem času napredovali za 3%. Statistično je dokazano, da se štajerski Slovenci naravnim potom še enkrat tako hitro množe, kakor štajerski Nemci. Iz tega še bolj jasno sledi, kako neizmerno hitro se širi germanizacija. Nadalje je pa tudi statistično dokazano, da se je priselilo izmed sedanjega prebivalstva v mestih Maribor, Ptuj in Celje povprečno 73,3% iz popolnoma slovenskih

krajev. Celo 20% graškega prebivalstva je iz slovanskih krajev. Na celem Srednjem in Zgornjem Štajerskem je skupaj 7·9% prebivalstva iz slovenskih pokrajin! — Teh par podatkov le prejasno dokazuje, kako nujno potrebno je, da se začnemo na Štajerskem z vso vnemo baviti z vprašanjem narodnega obrambnega dela. Neobhodno je potrebna narodno-obrambna organizacija za »Svoji k svojim« in vobče za vsa taka dela, kakor jih ima v svojem delokrogu »Südmarka« ali pa češki društvi »Narodna jednota pošumavska« in »Narodna jednota severočeška«. Za šolstvo naj ostane tudi vnaprej za vse slovensko ozemlje skupno obrambno društvo; kar pa se tiče drugih točk narodno-obrambnega vprašanja, je neobhodno potrebno, da dobimo za iste na Štajerskem čimprej samostojno organizacijo. S.

Trst in Istra. (Kratko poročilo o narodnem položaju.) Nemci so brutalni in nasilni, Lahi pa zviti in brezobzirni. Boj proti njim je drug, kakor boj proti Nemcem. V Trstu izgublamo na terenu, naše slovensko prebivalstvo pritiskajo Lahi na deželo; v Istri pridobivamo na terenu in prebivalstvu. — V Trstu imamo družbino petrazredno deško ljudsko šolo in petrazredno dekliško ljudsko šolo in sicer pri sv. Jakobu. V Rojanu in Greti pri Trstu sta družbina otroška vrtca; privatne otroške vrtce pri sv. Ivanu in v Skednju pri Trstu podpira družba. Naša zahteva je, da pridejo ljudske šole v javno upravo. Potem nam je mogoče misliti na več vsaj enorazrednic v tržaški okolici; iz Marija Magdalene morajo danes otroci hoditi v šolo v Škedenj; Rocol je brez šole, v Škorklji-Koloniji treba šole. Kjer so samo otroški vrtci, tam morajo seveda potem vsi v laške šole, in otroški vrtec je bil brez pomena. V Kopru treba na vsak način najti za tamošnjo vadnico na slovenskem učiteljišču zadostnega nadomestila, če se učiteljišče premesti v Gorico; tu treba pritisniti na vlado. — V piranskem okraju je le ena šola in sicer v Korte. Ker so Italijani slabi poljedelci, napredujemo v tem okraju. V Miljah vladajo socijalni demokrati, ki se brigajo le za mesto, ne pa za okolico; tukaj treba vzbuditi narodni čut! V Istri pritiska »Lega nazionale« največ na hrvaški del. — Najslabši smo v Trstu. »Lega nazionale« dela z vnemo in brezobzirnostjo, samo Trst dá za njo več, kot znašajo celotni letni dohodki naše družbe. Za »Legin« vsakoletni ples pošiljajo vsem tržaškim trgovcem vstopnice — tudi slovenskim — kedor jih vrne, je bojkotiran.

Učimo se pri češki matici! 5. grudna 1880 se je ustanovila »Ustredni Maticе Školská« kot odgovor na pravkar osnovani nemški Schulverein. V delokrog je načelno sprejela takoj izpočetka ustanavljanje vrtcov, ljudskih, srednjih, strokovnih in celo visokih šol. Prva naloga Maticе je bil boj za manjšinske šole. Čeli so § 19 in določbe šolskega zakona o manjšinski šoli, ki se ima ustanoviti, kjer hodi skozi pet let po vsaj 40 otrok v nad 5 km oddaljeno šolo, sistematično izrabili. »Matica« je bila povsod na čelu takim agitacijam. Če pa ni šlo tem potom, je sama ustanovila šolo in delala vstrajno na to, da jo prevzamejo javni činitelji. Od 82 ljudskih in 12 srednjih šol, ki jih je Matica ustanovila, ima danes oskrbovati le 51 ljudskih in tri srednje šole. Štiri češke gimnazije, po ena trgovska akademija in eno učiteljišče so prešle v državno, tri realke pa v deželno oskrbo.

Dohodki »Ustřední Matice Školske«. Blizu 400 podružnic, ki skoro brez izjeme redno delujejo, je prispevalo všteti darove posameznikov, zadnje leto 675.320 K. Kraljevina Češka je darovala 32.230 K, mesto Praga 6000 K. Razglednice so nesle 13000 K. Velikanska so volila v korist Matici: Bedřich Schnell je zapustil Matici 391.845 K, Leopold Brumlik 48.969 K, I. Kandert 201.510 K, K. Vojáček 82.800 K, F. L. Rieger 22.019 K, F. Ruth 45.000 K itd. Vse to priča o ljubezni in velikodušnosti onih »sebičnih« Čehov in tudi o neomejenem zaupanju do »U. M. Š«.

Pisarno Ustřední Matice Školske v Pragi imenuje narod »narodno tovarno« in to ime je skoro opravičeno. V pisarni dela vsak dan dopoldne od 8. do 12. in popoldne od 3. do 6., 16 oseb, katerim načeluje ravnatelj pisarne. Ravnatelj mora biti pravnik, kajti treba je marsikje zastopati Matico in zastopnik mora biti človek, ki pozna zakone in naredbe. Samo uradništvu se plača na leto 42.000 K. Cel aparat posluje izvrstno, kajti vodstvo Maticе si je v svesti, da je dobro naloženo, kar se izda za uradništvo in tudi uradništvo dela z vneto za narodno stvar.

Národní jednota pro jihozapadní Moravu: t. j. češko obrambno društvo za jugozapadno Moravsko šteje 245 podružnic. Lani se je ustanovilo 52 (!) podružnic; pri naši »dični družbi sv. Cirila in Metoda« pa samo jedna. Predavanj je bilo lani 771; knjižnic šteje društvo 80 s 26.000 zvezki. Dohodkov je bilo okrog 20.000 K.

Društvo »Komenský« t. j. šolska družba nižjeavstrijskih Čehov, ki ima letnih dohodkov čez 100.000 kron. Društvo vzdržuje na Dunaju češke šole, dosedaj še po večini samo češke kurze. Šola v Favoritah na Dunaju šteje 800 čeških otrok. V kratkem se ustanovi tudi češka obrtno-nadaljevalna šola. Na Dunaju je v nemških šolah 12.000 čeških otrok.

Slavnostni prologi. »Ustřední Matice Školská« v Pragi je založila »30 slavnostnih prologov«, ki naj se uporabljajo pri matičnih slavnostih. Sodelovali so najboljši češki pesniki. Prav na mestu bi bili taki prologi tudi za nas. S primernim uvodom opremljena bi se knjižica kmalu udomačila, širilo bi se s tem zanimanje za družbene veselice. Mesto verižastih fraz, s katerimi slavnostni govorniki v potu obraza uspavajo občinstvo, stopi vsebine poln, umetniško dovršen nagovor, ki vzbudi misli in čuvstvo.

Poljsko manjšinsko delo. Poljaki delujejo v treh velikih obrambnih skupinah, in sicer v nemškem, ruskem in avstrijskem delu nekdanje poljske kraljevine. Na Poznanjskem posluje »Straža« v 3 sekcijah: gospodarski, pravni in prosvetni. Slednja ima sedaj največ dela. Širiti ima narodno zavest in prosveto. Izdaja med drugim brošure in šolske knjige za začetnike in odrasle analfabete. Razvija po češkem uzorcu narodno-počitniško delovanje s tem, da preko počitnic pošilja na svoje troške otroke iz ponemčenih krajev v čisto poljske, kakor v Lvov, Zakopane itd. Boj proti raznarodujočim nasiljem Rusov vodi šele lani potrjeno društvo »Towarzystwo Polskiej Maciery Szkolnej«. Odprej pa je že delovalo večinoma tajno »Towarzystwo Obrany Narodowej«, osobito v boju proti rusofilskemu učiteljstvu. — V avstrijski mogočni organizaciji »Towarzystwo Szkoły Ludowej« je delo

porazdeljeno na 15 okrožij, ki posredujejo med glavnim vodstvom in podružnicami (kola) prav uspešno. Med njenimi ustanovami so osobito za nas pozornosti vredne takozvane »začetne šole«, ki naj začasno nadomeste redko sejane ljudske šole. Poučuje se v njih le 5—7 mesecev in po 20 do 30 ur na teden čitanje, pisanje, računstvo, poljska zgodovina in ročna dela. Poučujejo učitelji iz sosednih krajev, včasih pa tudi kmetje, ki imajo za to sposobnost, za honorar 10—40 K na mesec. Leta 1905 je bilo takih šol 64 z 2000 gojenci! Izborno se ponašajo tečajji za odrasle analfabete. Ustanovili so se tudi vojaški tečajji, v katerih uči učitelj pod nadzorstvom častnika vsako nedeljo. Leta 1905 je bilo 52 analfabetskih tečajev z 2200 odraslimi učenci obojega spola.

Burze so specialiteta poljskega manjšinskega delovanja. Vsprejemajo se v popolno oskrbovanje kmečki sinovi iz kulturno zanemarjenih ali pa narodno eksponiranih krajev. Vsprejemajo se samo sinovi, ki so določeni, da ostanejo doma za gospodarje in obiskujejo poljske šole, zraven tega pa se še praktično vzgajajo v burzi. Gojenci se vzdržujejo ali brezplačno ali pa za plačilo 5—20 K mesečno. Mnogo dobe burze poljskih pridelkov zastoj, kar jim obstoj zelo olajša. Vodstvo je navadno v rokah tamošnje podružnice »Tow. Szk. Ludowej«, katera je burzo tudi ustanovila, ali pa jo vodi poseben odbor, ki se je sestavil na prizadevanje družbe ali pa podružnice. Tudi za povzdigo šolskega in praktičnega znanja rokodelskih pomočnikov so se začeli ustanavljati podobni zavodi, ki naj bi vzgajali dobre obrtnike in zavedne Poljake.

»**Towarzystwo Szkoly Ludowej**« ustanavlja tudi čitalnice in knjižnice ter skrbi za zanimiva poučna predavanja, ki bude zanimanje in veselje do knjig. Leta 1903 je bilo knjižnic in čitalnic 526, leta 1904 888 in leta 1905 že 1200 s 60.000 čitatelji, dočim jih je bilo leta 1904 le 50.000. V obeh letih se je prečitalo nad 1.100.000 knjig ne všteti časopisov. T. S. L. stremi sploh za tem, da bi imela vsaka knjižnica tudi čitalnico, kjer naj bi bilo kar največ listov najrazličnejših političnih smerij.

Kdo deluje na ponemčenje Slovencev? Nemci imajo štiri velikanske organizacije, katerih edini namen je, ponemčiti Slovence. Na Avstrijskem obstojita društvi »Südmark« in »Schulverein«, ki ste nam po svojem delovanju znani. Na Nemškem obstoji »Allg. Deutscher Schulverein«, ki ima istotako svoje glasilo, celo v svobodoljubni Švici obstoji društvo, katero se tudi zanima za Slovence in se istotako imenuje »Allg. Deutscher Schulverein«. Slednji dve društvi zbereta vsako leto ogromne svote, katerih velik del odpade na naš narod!

Südmarkine knjižnice. Eno poglavitnih sredstev za udejstvovanje misli o splošni izobrazbi v najširših krogih so ljudske knjižnice. Pa tudi za probujanje in poglobitev narodnega čuvstvanja in narodne zavesti so izvrstno sredstvo. To ve tudi »Südmarka«, radi česar izrablja to sredstvo v boju zoper Slovence. L. 1905. je imelo to društvo že 64 stalnih in 30 potovalnih ljudskih knjižnic, vsega skupaj je bilo takrat že 86.500 knjig. Da so pošiljali večino teh knjig na Slovensko, se razume. Na Koroškem

jih je vse polno, na Štajerskem v kmečkih občinah osobito okoli Maribora cela vrsta. Do l. 1906. je izdala »Südmarka« za svoje ljudske knjižnice že 34.000 kron, torej na leto povprečno 2300 kron.

Kako dela »Südmarka«? Organizuje Nemce na bojkot zoper Slovence. Daje nemškim dijakom podpore v ta namen, da se zavežejo, da bodi šli po končanih študijah službovat med Slovence. Podkupuje učiteljstvo: Na Koroškem je po »Südmarki« podkupljeno skoraj vse učiteljstvo, tudi štajerska jezikovna meja bi vedela o tem marsikaj povedati! Doslej je dajala »Südmarka« našim nemčurskim trgovcem in obrtnikom podpore, da so lahko vztrajali v boju zoper Slovence. A to se ni posebno dobro obneslo, zato je začela naravnost s podkupovanjem nezavednih naših rojakov, kar se obnese bolje! Ustanovila je tudi poseben kolonizacijski odsek in je pričela s sistematično kolonizacijo slovenskega ozemlja. To se glasi, kakor bajka, a je preresnično. Najnevarnejšo točko štajerske-slovenske zemlje, Št. Ilj v Slov. Goricah, je že napadla s tem najnovejšim sredstvom. Mnogo zemlje je tam že pokupila in Št. Ilj je v veliki nevarnosti. Sličen slučaj imamo tudi v marenberškem okraju.

Naseljevanje Nemcev med Čehi. Nemška posredovalnica za delo v Brnu je naselila preteklo leto v Brnu 1910 nemških delavcev. Sestavil se bode tudi imenik vseh nemških hišnih posestnikov, ki imajo češke hišnike. Vsi ti »akti« se bodo izročili nemškemu »Narodnemu Svetu«, da napravi red (!), kakor pravi nemško poročilo.

»Der getreue Eckart«: t. j. glasilo nemškega šulferajna, pozivlja v zadnji številki nemške kapitaliste, da naj nakupijo posestva, ležeča ob bohinjski železnici in vodne sile na Primorskem. Slovenski podjetniki, pozor!

»Schulverein« je imel l. 1906. dohodkov 500.317 K 25 vin., torej za 93.000 K več kakor l. 1905. Od teh 93.000 K je na članarini več 25.000 K (12.000 članov več!), drugo razna darila. Ako bi bil vsak stoti Slovenec član »Družbe sv. Cirila in Metoda«, bi imeli število 13.000, kar bi dalo samo na članarini 26.000 K! Koliko imamo pa danes? In kedaj dosežemo to število?

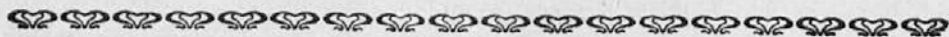
Potovalni učitelji. Nemška obrambna društva imajo potovalne učitelje. »Südmarka« n. pr. ima kar tri stalno nastavljene. Potovalni učitelji gredo iz kraja v kraj, ustanavljajo nove podružnice in pazijo na obstoječe, da ne zaspe. Potovalni učitelji so zgovorni in izobraženi ljudje, povsod jih najdeš, kjer je treba ljudstvo vzpodbujati k narodnemu delu, mu dajati za to nasvete in navodila. Oni so glavna gonilna sila vsega društvenega življenja! Res je, da imajo razmeroma jako visoke plače, a se izvrstno rentirajo, radi česar Nemci te inštitucije ne omejujejo, temveč vedno bolj razširjujejo. Kedaj dobimo za slovensko obrambno delo potovalnega učitelja? Za »Ciril-Metodovo družbo« bi se na vsak način izvrstno obnesel, ako bi bil seveda mož na svojem mestu!

Glasila obrambnih društev. »Südmarka« ima svoje glasilo, mesečnik »Mitteilungen des Ver. Südmark«. List objavlja vse važne sklepe glavnega vodstva, poročila podružnic, nasvete, poročila iz manjšinskih krajev, poročila

potovalnih učiteljev, uspehe društvenega delovanja, pogodbe s podjetniki za društveno blago, obvešča Nemce o vsem gibanju Slovencev, vzpodbuja vedno Nemce k »Svoji k svojim«, i. t. d. Slični mesečnik ima »Schulverein«, ki se zove »Der getreue Eckart«. — Listi so jako ceni, prvi stane letno dve kroni, slednji tri krone. Pri teh listih je vsako leto izkazana izguba. A ta izguba je tako navidezna, kakor pri potovalnih učiteljih. Kajti jasno je, da je važnost posebnega glasila za narodno obrambno delo zelo velika. Slovenci še nimamo nič sličnega. »Vestnik«, katerega izdaja Družba, v dosednji obliki niti v nadomestilo ne služi. Ali moramo dobiti poseben »Obrambni Vestnik«, ali pa se mora družbin koledar temeljito premeniti!

Učitelj na družbini šoli. Predpogoj dobrega šolstva je dobro kvalifikovano učiteljstvo. Treba je, da je učitelj zadostil svojim predpisom, treba pa poleg tega tudi, da je splošno naobražen, kajti le od takega se more pričakovati, da bo znal braniti narodne koristi proti nasprotnikom. Dobro učiteljstvo se sme in mora tudi bolje plačati kot tako učiteljstvo, ki ni izpostavljeno nasprotnikom. Učitelj mora biti tako plačan, da ni odvisen od postranskih dohodkov, ampak da posveti lahko ves prosti čas narodnemu delu. Učitelj naj bo kmalu po izpitu imenovan stalnim, in vsa leta po zrelostnem izpitu naj se mu štejejo v penzijsko dobo. Učiteljica bodi enakopravna z učiteljem. Določiti se mora minimalno število ur na teden in za vse ure preko tega števila naj se določi posebna nagrada. Tudi otroške vrtnarice morajo biti dovoljno plačane, da morejo svojemu stanu primerno živeti. Od vseh pa se zahteva, da izpolnjujejo vestno svojo nalogo in da vzgajajo deco v narodnem duhu. »Družba« lahko zahteva, da morajo priti otroške vrtnarice vsaj tri dni pred vpisovanjem v ljudsko šolo v kraj, kjer so bile uslužbene, da peljejo svojo deco iz otroškega vrta v slovensko šolo, oziroma skušajo prepričati stariše o tem, katero šolo naj pohaja otrok. — Ena najtežavnih strani je zavarovanje učitelja za starost. Treba da družbin penzijski fond res redno deluje, da ga »Družba« dobro dotira in mu, kadar pride kak izreden dohodek, nekaj primakne, da bo mogel zmagati rastoče naloge. Češki deželni zbor je sprejel 25. listopada 1905 resolucijo (ne zakon!), glasom katere se štejejo učitelju, ako prestopi na javno šolo, leta na Matični šoli v število penzijskih let, ako skleneta to c. kr. deželni šolski svet in deželni odbor. — Želeti je, da realizira »Družba« učiteljske plače, da izda popolen šolski red, da določi natančno dolžnosti učitelja do »Družbe« in šole, da izda navodila o poučevanju in sploh vse naredbe, ki se tičejo šolske uprave. Ako se izda vse to, izve učiteljstvo, kakšne dolžnosti prevzame, ako vstopi v službo, na drugi strani pa izve občinstvo o važnosti učitelja na družbini šoli in o njegovih nalogah. — Učitelj bodi v političnem oziru sloboden in je vseeno, kateri stranki pripada. Glavno je, da je naroden in zvest svojemu poklicu.

E. R.

„Tržaška posojilnica in hranilnica,“

registrovana zadruga z omejenim poroštvom.

— Piazza della Caserma št. 2, I. nadstr. — Trst. — V lastni hiši. —

(Vhod po glavnih stopnicah.) — Telefon št. 952.

Hranilne vloge sprejema od vsakega, če tudi ni ud in jih obrestuje po 4 o/o.

Rentni davek od hranilnih vlog plačuje zavod sam. Vlada se lahko po 1 K.

Posojila daje na vknjižbo po 5 1/2 o/o, na menjice po 6 o/o, na zastave po 5 1/2 o/o in na amortizacijo za daljšo dobo po dogovoru.

Uradne ure: od 9. do 12. ure dopoldne in od 3. do 5. ure popoldne.

Izplačuje se vsak dan ob uradnih urah. — Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Ima najmoderneje urejeno varnostno celico za shrambo vrednostnih papirjev, listin itd.

Poštno-hranilnični račun 816-004.

TRST

Ulica Giulia 26.

VEKOSLAV PLESNIČAR

TRST

Ulica Giulia 26.

Zastopstva in komisije.

Glavni zastopnik z zalogo: za Trst in okolico žveplenk in surogatov Družbe sv. Cirila in Metoda; — za Trst in okolico Ilir. testenin iz tovarne Žnideršič & Valenčič; — za Primorsko tovarne likerjev nadvojvode Friderika iz Tičin; — za Primorsko tovarne likerjev akcijske družbe Gschwind v Budimpešti; — za Primorsko kemičnih, higijenično-redilnih izdelkov dr. Lederer-ja v Budimpešti; — za Primorsko tovarne čokolade in kakao K. Stuchlik v Gradcu; — prvih praških zdravstvenih gnjati.

Priporočam se cenj. gg. trgovcem, katere najtočneje s svežim blagom ter brez konkurence postrežem. — Istotako gg. veletrgovcem, tovarnarjem in industrijalcem, kateri žele v Trstu ustanoviti zastopstvo ali eventualno premenjati.

Prvi valjčni mlin.

Zaloga moke prve vrste

— VINKO MAJDIČA V KRANJU. —

Edino glavno zastopstvo za Trst in okolico, Istro in Dalmacijo.

ALEKS. RUPNIK & Co.

Ulica Squero nuovo št. 11. **TRST.** Ulica Squero nuovo št. 11.

Prva češka tvornica za prekajeno meso

ANTON ČMEL,

c. kr. avstrijsko-ogerski, kraljevi bavarski in kraljevi rumunski dvorni založnik,
komorni založnik N. V. gospoda nadvojvode Ferdinanda Karla,

priporoča

praške šunke in vse vrste finih salam.

Trst.

Austro - Americana.

New - Jork.

Anonimno parobrodno društvo.

Edino domače društvo za promet blaga in potnikov med **Trstom in New-Jorkom** ter med **Trstom in vsemi glavnimi lukami Amerike** z najmodernejšimi parniki, ki so večim delom zgrajeni nalašč za prevažanje izseljencev.

Parobrodi društva:

1. Alberta ton 6000	12. Francesca ton 6800	23. Lucia ton 3483
2. Alice " 10000	13. Gerty " 6800	24. Margherita " 5628
3. Anna " 3513	14. Gilda " 3500	25. Maria " 5386
4. Auguste " 4700	15. Giulia " 6200	26. Marianne " 5976
5. Carolina " 7183	16. Hermine " 5901	27. Sofia Hohenberg " 7000
6. Clara " 6072	17. Ida " 7550	28. Teresa " 6604
7. Dora " 4056	18. Irene " 4805	29. Virginia " 4805
8. Emilia " 5976	19. Jenny " 4123	30. T. S. N. 580 (bulding) " 9030
9. Erny " 4056	20. Josephine " 2500	31. (v delu) " 10000
10. Eugenia " 7400	21. Laura " 10000	32. Emma (remorker) " 650
11. Federica " 6000	22. Lodovica " 5893	

Ravnateljstvo: Trst, ulica Molin piccolo 2, nadstr. I. — Brzjavi: Cosulich-Trst. — Telefon: št. 1500 in 1501.

Urad za potnike: Trst, ulica Molin piccolo 2 (pritličje); telefon 1353. — Informacije in prodaja listkov za I., II. in III. razred za Ameriko in tudi Patras, Pireo, Messina, Napulj, Palermo, Marseile, Almeria.

(V Trstu dobivajo potniki pred odhodom parnikov hrano in stanovanje v novozgrajenem hotelu: „Pension Austro-Americana“ v St. Andrea nad Skednjem.)

Glavne posredovalnice za potnike: Urad za potnike A. A. v Dubrovniku. — Avramović & Kukolić, Kantrida (Reka). Manfredo Cattich, Zadar. — Ante Golijan, Metković. — Josip Riboli, Split. — Triffone Milin, Kotor. — Urad za potnike A. A., Zagreb. — S. Kmetec, Ljubljana. — G. Mostits & Co., Beograd. — Urad za potnike, Dunaj. — Goldlust & Co., Krakovo, Černovice, Podvoloczyska.

Zaloga pohištva tovarn

„MIZARSKÉ ZADRUGE“ v Gorici-Solkan.

Trst, Via dei Rettori 1 (Rosario), Palača Marenzi.

Telefon šte. 1631.

Podružnice: Spljet, Reka.

Civilna in vojaška krojačnica.

Bogata zaloga tu- in inozemskega blaga in vseh predmetov, spadajočih v krojaško obrt.

Odlikovana dne 5. aprila 1906

na XXVII. mednarodni razstavi v Parizu s častno diplomom, častnim križcem in zlato kolajno in na II. mednarodni razstavi v Bruxelles-u z največjo odliko „GRAND PRIX“ diplomom.

Naročbe se izvršujejo točno in se dostavljajo na dom.

Z odličnim spoštovanjem

Avgust Štular.

TRST. — Ulica Caserma šte. 4. — TRST.

Delavnica se nahaja v isti ulici šte. 6, I. nadstr.